

рили унікальні умови для злодійства, нищення ресурсів і розкрадання бюджету).

Звичайно, розпочинати слід з ухвалення референдумом зміненої редакції чинної Конституції – **народної Конституції**, з окремим розділом, присвяченим її захисту. Там передбачається створення **Всеукраїнських установчих зборів** (представництво усіх областей, яке разом з парламентом складатиме близько 2,5-3 тисячі представників народу). Збори збиратимуться раз на рік, заслуховуючи послання президента, даючи оцінку пропозиціям щодо вдосконалення Основного закону, схвалюючи їх після підготовки парламентом, розглядаючи стратегічні для країни питання.

Разом з виборами до парламенту за відкритими партійними списками та за мажоритарною системою — на місцях, разом із запровадженням практики місцевих та Всеукраїнського референдумів, вотумів довіри депутатам, суддям та держслужбовцям, при застосуванні **майнової люстрації** зміняться всі сфери суспільного життя, де ключове значення і основну роль матиме громадянин, відповідальний за своє життя, життя громади, краю, держави.

Це не утопія. Це **практика багатьох країн**. Вона не потребує ні автономізації чи федералізації, двопалатного парламенту, інших реформацій для утримання нужденного населення в покорі. Вона робить людину справді вільною. Вільною і відповідальною за те, якою є її **держава**.

Це шлях до гідності кожного.

Органи прокуратури в системі координат державної влади на сучасному етапі

В. В. Карпунцов,
*народний депутат України,
доктор юридичних наук,
Заслужений юрист України*

З моменту вступу України до Ради Європи в 1995 році наша держава впевнено обрала євроінтеграційний курс, основними напрямками якого стали перехід на сучасні європейські методи роботи, вивчення та трансляція корисного досвіду інших європейських країн у сфері державного управління тощо.

Упродовж останніх років особлива увага приділяється реорганізації державних, правоохоронних, судових органів та адаптації національного законодавства у зазначених сферах до стандартів Європейського Союзу.

Прокуратура як ключовий орган правопорядку, значення якого в умовах формування правової держави залишається вкрай важливим, не стала винятком і сьогодні поступово перетворюється з карального органу на інститут, що відповідає європейським засадам та принципам.

За словами професора А. О. Селіванова, «проблема ролі і місця прокуратури у механізмі сучасної Української держави є вже не стільки теоретичною, скільки юридично практичною, адже все, що стосується діяльності прокуратури, її авторитету як правоохоронного органу, суспільство має розглядати як власну гарантію проти свавілля та беззаконня в державі».

Говорячи про взаємозв'язок органів прокуратури з органами державної влади, варто вказати, що у сучасній правовій науці визначають декілька усталених моделей функціонування прокуратури, а саме:

- належність прокуратури до структури Міністерства юстиції і можливість, при цьому, належності до складу органів судочинства та до суддівського корпусу (Франція, Бельгія, Нідерланди, Данія, Польща, Румунія, Ізраїль, Японія, Естонія, Сирія). Різниця між службою аторнеїв та компетенцією прокуратури країн Європи полягають у відсутності у аторнеїв функції нагляду за законністю та суворої ієрархії в організації їх діяльності;

- належність прокуратури до судової системи і адміністративна автономія у системі судоустрою (Іспанія, Колумбія, Болгарія, Латвія);

- належність прокуратури до самостійної системи, що підзвітна парламенту або главі держави (В'єтнам, КНР, КНДР, Куба, Лаос, тобто країни соціалістичні і постсоціалістичні, для яких характерний загальний нагляд прокуратури за законністю);

- країни, в яких відсутня прокуратура або аналогічні за призначенням структури (Велика Британія, де аторнеї виступають у необхідних випадках як обвинувачі, а Генеральний аторней очолює адвокатський корпус).

Аналізуючи сучасне становище прокуратури в системі координат державної влади України, можна сказати, що за новелізованим законодавством про прокуратуру та у зв'язку з прийняттям у 2016 році змін до Конституції України простежується поступова реалізація моделі прокуратури, що передбачає її належність до системи судової влади із певною автономією.

Функціонування такої моделі прокуратури в Україні у повному обсязі передбачає вирішення декількох взаємопов'язаних завдань. По-перше, необхідно сформуванню переліку функцій прокуратури, який не суперечить сутності судової влади – здійснення правосуддя. Вирішення такого завдання передбачає обмеження функцій прокуратури тільки тими, які встановлені статтею 131-1 Конституції України, за винятком функції нагляду за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів

правопорядку: 1) підтримання публічного обвинувачення в суді; 2) організація і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження; 3) представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, визначеному законом.

Водночас обмеження функцій прокуратури тільки тими, які не суперечать сутності судової влади, передбачає високий рівень правосвідомості та ефективність функціонування системи правоохоронних органів, що дозволить виключити функцію нагляду за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку з переліку функцій прокуратури.

Орієнтирами подальшого реформування прокуратури, системи виконуваних нею функцій виступають: Загальна декларація прав людини 1948 р., Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р., Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. Зазначеними міжнародними стандартами передбачено фундаментальні основи захисту прав людини, здійснення такого захисту, в тому числі, прокуратурою. Хоча у вказаних міжнародних нормативно-правових актах прямо про прокуратуру не зазначено, однак їх норми безпосередньо стосуються прокурорської діяльності.

Функції ж прокуратури, що встановлені Конституцією України, Законом України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 № 1697-VII, передбачають і правоохоронну спрямованість її діяльності, що здійснюється у межах функції нагляду в чітко визначених законом межах і відносно певних органів – тих, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, а також діяльність, що пов'язана із застосуванням заходів примусу та при виконанні судових рішень у кримінальних справах.

Слід вказати про те, що жоден міжнародно-правовий акт, який стосується стандартів правового захисту, а також ролі прокуратури у механізмі держави, не містить переліку функцій прокуратури, натомість встановлює загальні обов'язки прокурора як у межах кримінального провадження, так і поза його межами: обов'язок захисту прав людини, публічних інтересів, а також гарантування законності.

Отже, трансформація функцій та взаємозв'язок органів прокуратури з органами державної влади відбувалися відповідно до політико-правових процесів в Україні. Порівняльно-правовий аналіз змін до Основного Закону – Конституції України у частині визначення функцій прокуратури довів незмінність функції підтримання державного обвинувачення в суді, функції представництва інтересів держави в суді, нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство.

Узагальнюючим висновком з цього приводу можуть бути такі міркування. Місце прокуратури в системі органів державної влади сьогодні обумовлюється функціями та завданнями, які покладаються на цей правоохоронний орган, і значенням для держави як гаранта законності. Відсутність конституційної функції прокурорського нагляду за додержанням законів вимагає від державних органів, недержавних організацій, громадян розуміння нової моделі її функціонування і поступового перенесення відповідальності до компетентних органів, які утворюються в державі для забезпечення законності та правопорядку.

Авторитет прокуратури як основного органу правопорядку залежить від того, наскільки результативною буде її діяльність після проведених змін і наскільки новий статус цього органу зможе задовольнити державний та суспільний запит на криміногенні виклики. Ми вважаємо, що прокуратура сьогодні все ж таки тяжіє до судової влади, однак має чіткі ознаки автономії, оскільки головна місія останньої полягає у забезпеченні законності під час здійснення досудового розслідування, вирішення інших питань в кримінальних провадженнях, пов'язаних із забезпеченням законності, а також доведення позиції держави в суді як завершення процесу кримінального провадження.

Позбавлення прокуратури деяких конституційних функцій призвело до зменшення рівня здатності прокуратури впливати на певні публічні відносини, що позначилося на правовому статусі прокуратури як органу правопорядку, який здійснює наглядові повноваження у сфері дотримання законів, і посилило (хоча і тимчасово) роль прокуратури в сфері кримінальної юстиції. Законодавство про прокуратуру значно зменшило коло інструментів прокурорського реагування, що змінило вектор взаємовідносин прокуратури в системі органів влади. Наприклад, існування таких актів прокурорського реагування, як протест, припис, подання, надавало можливість коригувати публічні відносини внесенням цих актів до відповідних органів з відповідною вимогою припинення порушень законів. До того ж саме ці документи додатково свідчили про адміністративно-правову природу прокуратури, адже забезпечували державний, владний вплив.